

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

לט

מבן
טעם
זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

אצלי 'רובלי' שווה 'שש זהובים'!
אמונה בעומק
אמונה הוא דבר גדול מאוד
חבל על דלית ליה דרתא
ר' נחמן ב"ר יצחק לייב
'מלאכה היא להרים את האדם'!
צדיק כלל – צדיק פרט
לדעת בארץ דרכך
שרצונו חזק להיות אצלו על ראש השנה
הוסיף יום אחד מדעתו

עולם התוהו
שיגיעת שניהם משכחת עון
אלמלא לא אתינא לעלמא...
יעשה עצמו כאילם
סעודת ראש חודש
מסוגל לבנים
כשהחלות אפיות וטעמיות...
וקולו נעים!
נפרד בתפילת מנחה
קדושים תהיו

קונטרס ל"ט מתורגם מקונטרס ס"ה באידיש

©

הערות והארות מתקבלות בחפץ לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האס, מאנסי ארה"ב

(מארה"ק: 456-573-0722) 1-845-200-0443

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3) של השיעור, יש לפנות דרך האימייל:

Rlyb148@gmail.com

לתרומות והפצה בלבד:

bn5710048@gmail.com 0548432460

פרשת כי תצא תשל"ה

(טייפ מס' 98)

עולם התווה

(ר' נחמן בורשטיין: הזכרתם מקודם את דבריו של רבי נתן על 'פיוויל אשרינו': "עולם התווה שלו יהיה, שהוא יקום בחצות ויפצח בריקוד 'אשרינו'!".)

בספרים הק' מובא², שכל נפטר עובר דרך 'עולם התווה'. אדם זקוק לרחמי שמים מרובים שיזכה להגיע למנוחתו תכף ומיד.

כל אחד יעמוד למשפט בפני בית דין של מעלה, ברם, למשפט יש גבול, ואילו עולם התווה יכול להמשך זמן רב...

הערות ומראי מקומות

^א עי' עלים לתרופה - מכתבי מוהרנ"ת, מכתב קצ"ה: וכוּדאי רבי פיוויל צדק בדבריו בהתפארו אשרינו בכל פעם... ועי' שיש"ק ח"ב אות תשפ"ו: בטעפליק דר אַחד מאנ"ש ושמו הי'ה "רבי פיוויל", אולם תושבי העיר פנוהו "פיוויל אשרנו", משום שהי'ה נוהג לקום לערוך את תקון החצות בכל לילה ולילה בעת חצות, ולאחר שגמר את אמירת התקון, לרוב שמחתו ששמח בזה שזכה לעמוד ולהתעורר בעת רצון כזה, הי'ה רוקד ומזמר לעצמו התיבות "אשרינו מה טוב חלקנו" וכו'... עיי"ש.

^ב עי' חיי מוהר"ן אות ק"א.

ישנו מעשה מהרבי על רב אחד, שבמשך עשרים ושמונה שנים הסתובב בעולם התווהו, השם ירחם^ג.

(השואל: כל אחד?) אינני יודע אם כל אחד. (ר' נחמן: מי הוא זה שיכול להתיימר ולומר בוודאות שהוא לא?!).

אה, יש עצה לזה! הרבי נענה ואמר: "אָבֵל מִי שְׁזָכָה לְהִיּוֹת אֶצְלֵי הַשְּׁלֶשָׁה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, הֵינּוּ רֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁבוּעוֹת שֶׁבֶת חֲנֻכָּה יִנְצֵל מֵעוֹלָם הַתְּהוּ. ה' יִצְיֵלְנוּ אִמֶּן!"

מכלל דבריו של הרבי מבינים: "אחד שיש לו התבודדות, והוא מיישב דעתו - זה כבר ענין אחר לגמרי!"

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ג נדפס בספר כוכבי אור, מכת"י מהרב מטשעהרין ז"ל.

^ד עי' כוכבי אור שם.

^ה עי' חיי מוהר"ן אות ק"א: ... כי בודאי אפלו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדין לבוא למקום מנוחתו בשלמות עדין אינו בעלמא דקשוט, אדרבה עקר ענשו ויסורים על-ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התהו, ונדמה לו כאלו עדין הוא בזה העולם, ומטעים אותו בכמה הטעאות כמפרסם בספרים ... והעקר תלוי בזה העולם, שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות האמתית, יזכה גם שם לזה, כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא כן הוא בעלמא דאתי, ואז בודאי לא יוכל למנע אותו שום מונע מליילך להצדיק גם משם.

ועי' ליקוטי הלכות הל' תחומין ו' אות כ"ב: ועל-כן באמת אפלו אם לא זכה להטיב מעשיו בשלמות בחייו, אבֵל זכה על כל פנים לחפש ולבקש ולדרש תמיד אותו יתברך הוא גם כן טובה נפלאה ונוראה לנפשו וגופו, כי על-ידי זה זוכה גם אחר מיתתו לחפש ולבקש אותו ולא יוכלו להטעותו על-ידי עולם התהו, מאחר שגם שם יבקש את ה' יתברך, על-כן בקל יוכל לשוב למקום מנוחתו וכו'.

פרשת כי תצא תשל"ה

ה

כל אחד מסתובב עם דמיון, כל אחד מלא בדמיונות, אבל אדם שמספר את דמיונותיו להשם יתברך, ומיישב דעתו - זהו ענין אחר לגמרי! זהו ענין אחר לגמרי!

יבוא יום שנראה כמה גדולה היא מעלת ה'ישוב הדעת'! אדם שיש לו איזה דמיון, עליו לספר זאת להשם יתברך: "יש לי כזה דמיון, רבוננו של עולם מה אעשה?!" - זהו הדמיון כבר איננו! הדמיון כבר בלי ידיים וכלי רגליים...

יש דיבור מהרבי¹: "לאנשי לא תהיה הנאה מעבירה! ואפילו כשיחטאו, יהיה זה בלי ידיים וכלי רגליים!", "מיינע לייט וועט נישט באקומען קיין עבירה! אז ער וועט טוהן, וועט עס זיין אן הענט און אן פיס".

הידעת שיש דיבור כזה מהרבי²? נו! מה הפירוש "כלי ידיים וכלי רגליים?" - אחרי שאדם מדבר דיבורים להשם יתברך, והוא בוכה, ובכל זאת הוא נכשל, זה כבר 'כלי ידיים וכלי רגליים'!.

שיגיעת שניהם משכחת עון

הרב מטשעהריץ אמר פעם על דברי המשנה באבות³: "יפה תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון". אמר הרב מטשעהריץ: "יצר הרע שָׁלוּ

הערות ומראי מקומות

¹ עי' אבני"ה ברזל - שו"ס מרכיניו ז"ל אות כ"ו.

² אבות ב' ב'.

ורגוע הוא יצר הרע אחר לגמרי! ", 'אן אויסגעהוטרער יצר הרע איז גאר א אנדערער יצר הרע' !.

'יגיעת שניהם' ! אדם שעמל לפרנסתו במלאכה כלשהי, ולפנות ערב הוא חוטף לעצמו גם איזה שיעור תורה, הוא לומד משהו, אזי בסוף היום הוא עייף ומותש, היצר הרע שלו אינו 'יצר הרע שְׁלוֹ ורגוע'; לא משנה אם האדם עוסק במשא ומתן, או במלאכה, או שהוא עמל בתורה - בסוף היום כולם עייפים ומותשים.

יצר הרע שְׁלוֹ ורגוע הוא יצר הרע אחר לגמרי ! היצר הרע של הבטלן, הוא יצר הרע שְׁלוֹ ורגוע, שכן, הוא לא לומד ולא מתייגע"...

לסיכום, מה למדנו? מהו 'עולם התוהו'? - אותם דמיונות שיש לאדם בעולם הזה, אותם דמיונות ילוו אותו גם שם! ברם, אדם שמספר להשם יתברך על הדמיונות שיש לו, והוא מתחרט עליהם - זה כבר ענין אחר לגמרי !.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

" עי' ליקוטי הלכות הל' ברכת השחר ה' אות י"ב: ... בבחינת "טוב תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משפחת עון", כי באמת עקר עסק המשא ומתן הוא רק בשביל זה כדי להשפיע העון, כי ידוע לכל אחד ואחד איך המחשבות רודפים אותו בכל יום וכו', ואין תקנה לברח מהם כי אם על-ידי התורה, שהיא עקר ההצלה והרפואה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (קדושין ל), בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין, וכמו שכתוב מזימה תשמר עליך וכו', אבל אי אפשר להאדם לעסק בתורה בכל יום, ובפרט ההמון עם, על-פני סבב השם יתברך בדרךיו הנפלאים שיצטרף האדם לעסק באיזה עסק ומשא ומתן בשביל פרנסה כדי להשפיע העון הנ"ל, אבל באמת כל הפרנסה הוא ממנו יתברך לבד בהשגחתו יתברך לבד.

פרשת כי תצא תשל"ה ז

כל אחד - הדמיונות שיש לו אסור לו לספרם לאחרים. אבל האדם בעצמו מודע הרי לדמיונותיו, ואם כן עליו לספר אותם להשם יתברך. ואם בתוך כך יזכה להתבייש לפני השם יתברך - הבושה היא הרי וודאי מעלה טובה.^ט

אלמלא לא אתינא אלא למשמע דא די!

העצה "לדבר דיבורים לפני השם יתברך" היא כזאת רפואה... כזאת רפואה...!

אנשי שלומינו נהגו לומר; דבר זה מוזכר מספר פעמים בזהר הקדוש. בכל פעם שתלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי שמעו מפיו חידושים נפלאים, היו מפטירים בשמחה: "אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די!". על דרך זה היו אנשי שלומינו אומרים: "אלמלא לא למדנו מהרבי אלא עצה זו לבד: 'לדבר דיבורים לפני השם יתברך', דיינו! אלמלא לא התקרבנו לרבי אלא כדי לקבל עצה זו, דיינו!"! רק עצה זו לבד! אחרי שהתקרבנו לרבי,

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ט עי' ליקוטי מוהר"ן תו' ל"ח אות ו': וְזֶה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֵכוֹת י"ב:): 'הַעוֹבֵר עֲבָרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ מִיָּד', כִּי הַעֲבָרָה מְכַנֵּס בְּאָדָם רוּחַ שְׁטוּת, וְעַל-יְדֵי בּוֹשָׁה מִחֲזִיר הַמַּחֲזִין... 'הַקְדַּמְתָּ הַזֹּהָר דָּף ב' ע"ב: אֲתָא רַבִּי אֱלֶעָזָר וְכִלְהוּ חֲבַרְיָא וְאִשְׁתְּחַחוּ קַמִּיהּ, בְּכוּ וְאָמְרוּ אֱלִמְלָא לָא אֲתִינָא לְעֵלְמָא אֱלָא לְמִשְׁמַע דָּא דֵּי, וְעוֹד.

^{יא} עי' ליקוטי מוהר"ן תנינא תו' ק"א: כִּי אָף-עַל-פִּי שְׁנַמְצָאִים כְּמָה עֲצוֹת טוֹבוֹת בְּסַפְרֵי רַבְנּוּ ז"ל, שְׁהֵם מְלָאִים עֲצוֹת לְהִתְקַרֵּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ... הַעֲקָר הוּא תְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנוֹת וּבִקְשׁוֹת, יְהִי אִיף שִׁיְהִי, עַל-כָּל-פָּנִים יְדַבֵּר בְּפִי בְּאִזָּה בְּחִינָה שֶׁהוּא, וַיִּבְקֶשׁ מֵהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ תְּמִיד, שִׁיּוֹצִיא אוֹתוֹ מִחֲשָׁף לְאוֹר וַיַּחֲזִירָהוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאֵמֶת, וְאֵל יִתֵּן דְּמִי לוֹ עַד שִׁיעֲנָהוּ. וְאָף-עַל-פִּי שֶׁהוּא קוֹרָא וְצוֹעֵק לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ זֶה זְמַן רַב מְאֹד, וְעַדִּין הוּא רְחוּק מְאֹד מְאֹד, אָף-עַל-פִּי-כֵן אִם יְהִי חֶזֶק וְאִמִּץ בְּתַפְלוֹת וּבִקְשׁוֹת, בּוֹדָאי סוּף כָּל סוּף יַעֲנֶהוּ הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וַיִּקְרְבוּ לְעַבְדוֹתוֹ בְּאֵמֶת...

הדרך היא: משהו מעיק לך? ספר זאת להשם יתברך! השי"ת הוא ידידך הטוב באמת²¹!

אם רצונך להנצל מעולם התוהו, עליך ליישב דעתך לפני השם יתברך, ולספר לפניו את כל אשר על לבך.

בכל מעבר שרק יעבור, צריך האדם לזכור: ידידו הטוב באמת הוא השם יתברך!

לחבר טוב אי אפשר לספר הכל, לחבר אי אפשר לספר כל דבר, שכן, אדם מתבייש מפני חברו.

יעשה עצמו כאילם!

רבי פנחס קאריצער זכרונו לברכה היה צדיק נסתר, ועשה עצמו כאילם. רבי פנחס היה מכוונה בפי כל: "דער שטומער בחור" - הבחור האילם. וכשנכנס לבית הכנסת, הרהרו המתפללים בלבם: "הנה הוא בא הבחור האילם", זה מה שחשבו עליו.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

²¹ עי' ליקוטי מוהר"ן תניינא אות צ"ט - מלשון ליקוטי עצות ערך התבודדות אות כ': כְּשֶׁהָשֵׁם יתְבַרְךָ עוֹזֵר בְּהַתְבוּדוֹת, יוּכַל לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יתְבַרְךָ כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ. וְצָרִיכִין לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ בְּזֶה, שֶׁיְדַבֵּר עִם הַשֵּׁם יתְבַרְךָ כְּמוֹ שֶׁמְדַבֵּר עִם רֵבּוֹ אוֹ חֲבֵרוֹ, כִּי הַשֵּׁם יתְבַרְךָ נִמְצָא בְּכָל מְקוֹם כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. ועי' כוכבי אור - אנשי מוהר"ן אות ד': 'אִין ווִיטְעֵר סַע זַיַּיעֵר גִּיט, אַז מַעַרְעֵט זַיַּף אוֹיִס דָּאס הָאָרֶץ פֶּאָר ה' יתְבַרְךָ, הִינּוּ אַזוֹי ווִיא מַעַרְעֵט זַיַּף אוֹיִס פֶּאָר אִיין אַמְת'ן גִּיט'ן פֶּרִינֵט' ... וְהִבִּין תְּכַף שְׁעַל-יְדֵי עֲצָה זֹאת בְּוִדָּאִי יְהִיָּה נַעֲשֶׂה אִישׁ כְּשֶׁר כְּרָאוּי, כִּי כָל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁיִּסְבָּב הַבַּעַל דְּבַר בְּדַעְתּוֹ וְכָל מִינֵי מַנְיַעוֹת שֶׁיִּמְנַעְהוּ, כָּלֵם יִסְפֵּר לְפָנֵי הַשֵּׁם יתְבַרְךָ וּיְבַקֵּשׁ מֵאֲתוֹ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים עַל כָּל דְּבַר שֶׁיַּעֲזֹרוּ לְהִיּוֹת כְּרָאוּי לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי... עיי"ש.

בזמן שמתפללי בית הכנסת נמו את שנתם, רבי פנחס כבר היה ער ועסק בעבודת השם. בעירתו התגורר יהודי מכובד שביום מן הימים חדרו למוחו מחשבות של כפירה רח"ל. אך מאחר והיה אדם מכובד, 'בעל-בתישער איד', התבייש לספר לאחרים על מחשבותיו הזדוניות - היעלה על הדעת שיספר לאחרים?! ודבר זה גרם לו למרירות נוראה, שכן, אפילו ידיד טוב להשיח לפניו את לבו לא מצא.

התיישב היהודי בדעתו והחליט: בבית הכנסת נמצא הרי 'הבחור האילם', אלך ואשיח לפניו את מר ליבי, הוא אילם הרי ולא יוכל לספר לאחרים מה הם מחשבותיי, ובכך אקל במעט על נפשי הסוערת.

נכנס היהודי לבית הכנסת, תפס את הבחור האילם, וסיפר לפניו את מר ליבו, כשבכוונתו לפנות לדרכו. אלא שאז הרים רבי פנחס את קולו וקרא לו שיחזור אליו! באותו רגע הבין אותו יהודי נכבד, כי רבי פנחס אינו אילם כלל וכלל... רבי פנחס ציווה עליו שלשה דברים: שיהיה זהיר בסעודת ראש חודש; שיהיה זהיר באמירת תהילים, וכמדומני שאף ציווה עליו לומר את כל התהילים 'בלי הפסק'²; ועוד דבר נוסף. בקיצור, רבי פנחס נתן לו עצות שיועילו לו למחשבותיו הזדוניות. ועל ידי סיפור זה נחשפה גדולתו של רבי פנחס ברבים.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

² עי' אמרי פנחס שער ג' סדר היום ועניני תפלה אות קנ"א וקנ"ב, ועיי"ש עה"פ 'מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו', דהרוצה לבטל דינים יגמור תהלים בלי הפסק.

סעודת ראש חודש

אדם שיש לו בלבולים אסור שיספרם לאחרים, ולא זו בלבד, אלא שאם מספר הוא נקרא 'חצוף'; אדם שמספר את חטאיו לאחרים, מכנה אותו הגמרא^י 'חצוף', אסור שיספר את חטאיו לאחרים, אבל לפני השם יתברך תספר הכל! להשי"ת אתה יכול לספר הכל! להשם יתברך אתה צריך לספר הכל.

מובא בספרים הק' לענין סעודת ראש חודש; כתוב: 'חטאת להשם' - "שעיר עיזים אחד לחטאת להשם", לרמז, שרק השם יתברך יודע מחטאיו. הספרים הק' מבארים כך^ט: שהשעיר לה' בא לכפר על חטא כזה, שרק הקב"ה יודע ממנו, על חטא שאסור לספר לאחרים, ולסעודת ראש חודש יש שייכות לזה.

(ר' נחמן: מה הפירוש 'סעודת ראש חודש'? בכל יום אוכלים הרי ארוחת צהריים!?) אספר לך מעט כיצד נראתה 'סעודת ראש חודש'. את העובדה הבאה סיפר לי 'נאשקע' ע"ה^ט. נאשקע שהה פעם בעיר נמירוב; הוא היה הרי אחד מנכדיו של רבי נתן, וכמו שאר הנכדים, היה זהיר בסעודת ראש חודש. בשהותו

הערות ומראי מקומות

^י עי' ברכות דף ל"ד ע"ב: חציף עלי מאן דמפרש חטאיה, שנאמר (תהילים ל"ב א') "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה".

^ט על פי לשון גמ' שבועות דף ט' ע"א.

^ט ר' נאשקע טולטשינ'ער ז"ל, ה"ה ר' נחמן ב"ר שכנא ב"ר דוד צבי ב"ר יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל, מחשובי אנ"ש.

פרשת כי תצא תשל"ה

יא

בנמירוב, נכנס נאשקע לביתו של ר' נחמן נמירובער הבעל מוסף^י, לסעוד עמו סעודת ראש חודש, וראה כי ר' נחמן לבוש בבגדי שבת, ובתנור ביתו נאפות חלות טריות ודגים טריים, ממש כמו בשבת! הוא הכין סעודת ראש חודש ממש כמו סעודת שבת!

נאשקע בראותו זאת; את המושג הזה כבר הכיר עוד לפני כן, כשהיה הולך לר' מיכל'ע^י, היה ר' מיכל'ע מספר זאת תמיד: "הסבא רבי נתן אמר, שמכל ספר הנשרף^י אינו זוכר כלום, הוא זוכר רק שהרבי מדבר שם מענין 'הכנסת אורחים', ו'הצעת המטה לאורח', ומ'סעודת ראש חודש'!

הרבי מדבר שם מענין סעודת ראש חודש, ולכן נכדיו של רבי נתן היו זהירים בסעודת ראש חודש.

הפטיר נאשקע בהתפעלות: "ראיתי את הסעודות אצל דודי ר' מיכל'ע – ר' מיכל'ע היה דודו של נאשקע – ואצל סבי ר' דוד צבי, שניהם ערכו סעודות ראש חודש ערוכים בטוב טעם, אבל סעודה כזאת כמו שר' נחמן נמירובער ערך לא ראיתי מימי!".

ר' נחמן לבש בגדי שבת, יום טוב'דיג, פרס מפת שבת לבנה על השולחן, אפה חלות טריות, חלות טריות ישר מהתנור, ודגים טריים, וכל טוב, כאילו

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^י ר' נחמן נעמירובער נכדו של מוהרנ"ת ששימש כש"ץ בקיבוץ ראש השנה ויום כיפור באומין, היה בנו של ר' דוד צבי (שמנו"כ ליד מוהרנ"ת ז"ל בבית העלמין בברסלב), בנו של ר' שכנא בן מוהרנ"ת ז"ל.

^י ר' מיכל'ע בנו של ר' יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל, נמצא שהיה דו"ז של ר' נחמן נמירובער ז"ל.
^י עי' חיי מוהר"ן אות תקע"ד: לענין מה שמבאר במקום אחר מהסודות שבספר הנשרף, שמעתי ששם היה מבאר סוד גדל קדשת ומעלת מצות הכנסת אורחים, וענין מעלת מצות הצעת המטה בשביל האורח.

היה זה יום טוב! כשסיפר לי זאת נאשקע, הפטיר: "כזאת סעודה לא ראיתי מימי^כ!".

(ר' נחמן: בשר לא נהגו לאכול בסעודות ראש חודש?) כן, כמו בכל סעודה! בשר אוכלים הרי גם בשאר ימות השבוע, אבל לקנות דגים ולאפות חלות במיוחד לסעודה – לא חלות שנתרו משבת!...

(ר' נחמן: בחיי מוהר"ן מוזכרים רק שני דברים, שניהם מענין הכנסת אורחים), כן, הכנסת אורחים, והצעת המיטה לאורח, הרבי דיבר שם מגודל מעלת הכנסת אורחים, והצעת המיטה לאורח.

אכן, כלל נכדיו של רבי נתן היו זהירים בסעודת ראש חודש; כמדומני שהבאר-היטב כותב: "סעודת ראש חודש כמו סעודת פורים^{כא}".

(השואל: צריך לערוך סעודה גם ביום א' דראש חודש?) למה לא? ראש חודש זה ראש חודש בשני הימים!

מסוגל לבנים

הוא אמר לי, ר' נחמן נמירובער עליו השלום; נהגנו ללון יחד בשהותנו באומן, מאד אחזתי ממנו, הייתה לי איזה משיכה אליו. פעם כשהלכתי לבקרו בביתו, אמר לי כך; זהו דיבור נוסף: "הרבי אמר שסעודת ראש חודש

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^כ עי' בית יוסף או"ח סי' תי"ט: והרוקח (סי' רכח) כתב מצוה לאכול בראש חדש כמו במועד וכו', עיי"ש.

^{כא} או"ח סי' תי"ט סק"א: ומשמע בירושלמי שהוא סעודת מצוה כמו פורים.

פרשת כי תצא תשל"ה יג

'מסוגל לבנים', אלא שאין אנו יודעים האם: 'מסוגל להוליד בנים', או 'מסוגל לגידול בנים'? לכן אנו אומרים שמסוגל לשניהם: "הן ההולדה והן לגידול!". כך אמר לי נחמן נמירובער.

(ר' משה ביננשטוק: יש לזה מקור היכן שהוא בספריו של הרבי?) כן, הרבי אמר זאת, שמעתי זאת ממנו.

הוא היה כרוך ביותר אחרי רבי אברהם בן רבי נחמן, וכל מילה שיצאה מפיו הייתה מבוררת, הוא דקדק מאד בכל דיבור שהוציא מפיו.

בשהחלות אפוויות וטעימות...

עוד אמר לי ר' נחמן, שהרבי אמר בזה הלשון: "על מנת שהחלה תהיה אפויה כדבעי לכבוד שבת צריך סייעתא דשמיא, ולכן אל לו לאדם להתרעם על זוגתו!", אז די חלה זאל געראטן אויף שבת איז א סייעתא דשמיא, זאל ער נישט זיין ברוגז אויף איר!.

באוקראינה יש לכל משפחה תנור ובו אופים חלות לבד - לא קונים חלות^{כב}. ככה נהוג באוקראינה: ביום שישי אופים חלות ואלו מספיקות עד ליום שני, ביום שני אופים שוב לחמים ואלו מספיקים עד יום שישי. אין מושג כזה לקנות חלות, אחד שצריך לקנות לחם, אזי 'חייך תלויים מנגד' - 'הקונה פת פלטר'^{כג}...

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{כב} עי' שו"ע או"ח סי' רמ"ב ס"א בהג"ה.

^{כג} עי' גמ' מנחות דף ק"ג ע"ב.

בעל ששב לביתו ורואה שהחלות לא נאפו כדבעי, עלול לכעוס על אשתו.
אומר הרבי: "החלות צריכות סייעתא דשמיא!".

זהו דיבור מהרבי: "בכדי שהחלה תהיה אפויה כדבעי לכבוד שבת צריך
סייעתא דשמיא!" - שלא יהיה ברוגז עליה.

זקולו נעים!

'אבא לישינסקי^{כד} סיפר, שפעם ביום שישי, שהה בנמירוב לצורך
מסחריו, ומפאת קוצר הזמן לא הספיק לשוב לביתו. משכך, החליט לשבות
בשבת בנמירוב ולהתארח אצל ר' נחמן נמירובער.

סיפר אבא, שתמיד היה קשה לו: "כיצד זה שיהודי שעובד בחנות לממכר
עצים, יתפלל בכזאת נעימות לפני העמוד בראש השנה!?", אולם אחרי
ששבת אצלו בשבת וראה כיצד נראית השבת שלו, כבר הבין כיצד זה
שיהודי כמוהו מתפלל בכזאת נעימות!!!

סיפר לי אבא, שר' נחמן זימר 'אשת חיל' עם כזה מין יראה... אה אה!
אבא דיבר מהשבת ההיא בכזאת התפעלות! אחרי שראה אצלו שבת כה
מרוממת, הבין 'כיצד זה שיהודי כמוהו מתפלל בכזאת נעימות!...'.

(השואל: אתם גם שבתתם שבת אצלו?) כשהייתי בנמירוב ר' נחמן כבר לא היה
בין החיים.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

כד ר' אבא לישינסקי בנו של ר' יחיאל חתנו של ר' נחמן טולטשינער ז"ל.

נפרד בתפילת מנחה...

ר' נחמן נפטר בשנת תרע"ט, בקיץ של שנת תרע"ט. באותה עת הגיעה לשם 'באנדע' - חבורת פורעים, שתכננה להיכנס לנמירוב, חבורת רוצחים. לאור המצב הוחלט לגזור תענית ציבור. הוחלט כי ר' נחמן יעבור לפני התיבה בתפילת מנחה. ר' נחמן נאות לבקשה וניגש לפני התיבה. ר' שכנא אחיו של ר' אברהם שטרנהארץ^{כ"ה} סיפר לי זאת - הוא עצמו התגורר בנמירוב - הוא סיפר לי כיצד תפילת המנחה שלו רעשה בכל רחבי נמירוב: "מנחה כמו שהוא התפלל!", אה! לב כל הציבור נמס לשמע תפילתו!

כששב ר' נחמן לביתו בסיום התענית, אכל מעט ופנה לישון. זוגתו שידעה מתי שעת קימתו בלילה - שעת חצות, הבחינה כי הוא לא מתעורר, רך כשניגשה לראות מה יום מיומיים, גילתה לתדהמתה, כי השיב את נשמתו ליוצרה. העיר נמירוב רעשה: "כך בחר ר' נחמן להיפרד אמש מאנשי העיר - בתפילת מנחה...!".

הוא היה יהודי חביב, בפטירתו היה בן שישים ושלש, שישים וארבע.

(ר' נחמן: ר' יצחק קורסינסקי היה חתנו?) ר' יצחק קורסינסקי היה חתנו של ר' שכנא - ר' שכנא אחיו של ר' אברהם שטרנהארץ.

אבותיהם של ר' יצחק ור' ישראל היו אחים^{כ"ו}. זכורני כי בחתונתו של ר' יצחק אף נוכחתני. (ר' נחמן היה 'רואה חשבון', ניהל חשבונות?) כן.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{כ"ה} בני ר' נפתלי הערץ ב"ר שכנא בן מוהרנ"ת ז"ל.

^{כ"ו} בני ר' משה לייב קארסינסקע ז"ל מחשובי אנ"ש (עי' שיש"ק ח"ג אות תי"ט), לר' משה לייב היה חמשה בנים, אחד מהם היה אביו של ר' יצחק - חתנו של ר' שכנא שטערנהארץ - המוזכר

קדושים תהיו

באחת הפעמים כשהתארחתי בביתו של ר' שכנא עליו השלום ולנתי בביתו, סיפר לי ר' שכנא עובדות רבות מר' נחמן נעמירובער.

הוא סיפר לי, שר' נחמן היה כרוך ביותר אחרי רבי אברהם בן רבי נחמן, ובכל עת שר' אברהם בא לשהות בעיר נמירוב, היה מתארח אצלו בבית, אצל ר' נחמן.

נו, ר' נחמן שהיה אדם עסוק מאד, יצא לעיסוקיו, ואת בתו הקטנה בת השלש השאיר בבית. כשר' אברהם ר' נחמן'ס נכנס לבית לשתות כוס תה, הבחין כי ילדה קטנה מסתובבת בבית, ותכף עזב את הבית ופנה למקום עבודתו של ר' נחמן, ושאל בקפידה: "אני שואל אותך, היעלה על הדעת שתשאיר אותי עם בתך?!". ענה ר' נחמן: "ר' אברהם, זו הרי ילדה קטנה בת שלש?!". אמר לו ר' אברהם: "אזעלכע מעשה'ס... כאלו מעשיות... כבר היו הרבה מעשיות כאלו...", וכל זה מדובר מילדה קטנה בת שלש.

אכן, בשולחן ערוך-אבן העזר¹⁰ נפסק להלכה, שמגיל שלש ומעלה חל 'איסור יחוד'.

ר' שכנא סיפר לי, שר' נחמן תיאר בפניו כיצד ר' אברהם בא אליו לחנות עם מין הקפדה: "אתה משאיר אותי עם בתך, אתה משאיר אותי עם בתך לבד בבית?!".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

כאן, ואחד מהם (שמו ר' יצחק ב"ר משה לייב) אביו של ר' ישראל המוזכר כאן, ר' ישראל עלה מרוסיה לאר"י בשנת תשל"ג ונפטר בירושלים שנת תשמ"ה.

¹⁰ עיי' שו"ע אבה"ז סי' כ"ב סעיף י"ג.

פרשת כי תצא תשל"ה

יז

אה, א געוואלד ! יהודים של פעם, איך שהם פחדו מהשם יתברך... הם רעדו מהשם יתברך !

ר' נחמן תיאר לר' שכנא באיזה לשון הוכיחו ר' אברהם ר' נחמן'ס, באיזה לשון הקפיד על דבר זה, ור' שכנא סיפר לי זאת. סיפור זה מלמדנו, כיצד נראו יהודים של פעם; יהודים יראי שמים גדולים שחיו בדורות הקודמים פחדו מכל נדוד עבירה !

רובל שלי שוה ששה זהובים!

לחמיו של ר' שכנא קראו ר' יעקב - "ר' יעקב פון די וואלד, ר' יעקב איש היער". כינוי זה ניתן לו משום שדירתו הייתה ממוקמת בינות לעצי היער. הוא היה איש צדיק. היער בו התגורר, סמוך היה לעיירה 'זטקוביץ', הסמוכה לתחנת הרכבת שמובילה לעיר ברדיטשוב.

ר' יעקב היה יהודי זקן. פעם נכנסתי אליו הביתה, די מוקדם, ור' יעקב אחז עדיין באמצע התפילה, הוא התפלל ביחידות. איך שהוא התפלל... בכזה מין התלהבות... אה ! בכזאת נעימות ! א געוואלד געוואלד !

ר' יעקב היה כרוך ביותר אחרי ר' אברהם ר' נחמן'ס, ואת כל מעשרותיו העניק רק לר' אברהם ר' נחמן'ס !

בטרם נשא את אשתו התנה עמה תנאי: "דעי לך, אנחנו מתחתנים - רובל שלי שווה ששה זהובים!", כלומר: "תשעים קופיקות". שאלה זוגתו: "אבל רובל שווה הרי מאה קופיקות?!" ענה לה ר' יעקב: "הרובל שלי שווה תשעים קופיקות, ורק בתנאי זה אני מסכים להנשא לך - בתנאי שכל רווח

שאררויח, אתן לך תשעים קופיקות מכל רובל, ועשרת הקופיקות הנותרים אפריש למעשרות!", כזה תנאי התנה עמה בטרם נישאו!

היו זמנים בהם ר' אברהם ר' נחמן'ס שהה בארץ ישראל זמן רב, וכשבא מארץ ישראל, העניק לו ר' יעקב את המעשרות של כל השנה כולה! כל כך היה כרוך אחרי רבי אברהם ר' נחמן'ס! (השואל: הוא היה מבוגר מר' אברהם?) בוודאי, הוא היה יהודי זקן!

(ר' משה: גם לר' שכנא היה שייכות עם ר' אברהם ר' נחמן'ס?) כן, קשר אדוק, קשר אדוק! הוא התגורר בנמירוב - (ר' משה: ר' הירץ אביו של ר' שכנא התגורר גם הוא בנמירוב?) לא, ר' הירץ התגורר בכרסלב.

אמונה 'בעומק'

בתורה 'תקעו אמונה' אומר הרבי שראש השנה הוא תיקון האמונה, ושלימות הכל הוא: שהאמונה תהיה 'אמונה שלימה'^{כח}!

פעם כשדיברנו בגדולתו של הרבי, אמרנו לר' אברהם ר' נחמן'ס: "נמצא איפה, שאנחנו מאמינים ברבי עוד יותר מהדורות שלפנינו, ואף נקטנו בשם אחד מגדולי תלמידיו של הרבי!?".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{כח} ליקוטי מוהר"ן תניינא תו' ה': העקר הוא האמונה, וצריך כל אחד לחפש את עצמו ולחזק את עצמו באמונה... ראש השנה הוא בחינת תקון האמונה, בבחינת: "אף אמונתך בקהל קדשים", כי אז נתקבצין כל הקהלות הקדושות, ועל-ידי-זה נתלקטין ונתקבצין כל לקוטי האמונה...

פרשת כי תצא תשל"ה

יט

ענה לי ר' אברהם בזה הלשון: "אמונתך ברבי היא רק באופן שטחי, אולם אמונתם הייתה בעומק, בפנימיות! וסימן לדבר - שהם היו אנשים אחרים לגמרי!".

אמונתם ברבי הייתה עמוקה כל כך, והיא זו שגרמה להם להיות כאלו יראים ושלימים! אמנם אתה מאמין, אבל רק באופן שטחי!.

ישנה אמונה שחודרת באמת 'בעומק'; כשהאמונה חודרת למעמקי הלב, הכל נראה אחרת, האמונה פועלת אחרת!

אמנם אנחנו מאמינים בהשם יתברך, אנחנו מאמינים בקדוש ברוך הוא, אבל האם אמונתנו היא בעומק? ! כשמאמינים בעומק, צריך לרעוד ולפחד מהשם יתברך, צריך הרי לירוא ולו מנדוד עבירה הקל ביותר!

בתורה ס"ב^כ אומר הרבי: "והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפילה, ושומע התפילה", אולם בפועל המציאות היא, אדם שחפץ לעשות פעולה כלשהי - מבני אדם הוא מתיירא, ומהקדוש ברוך הוא אינו מתיירא כלל וכלל! ומדוע? מפני שהאמונה כי 'מלא כל הארץ כבודו' אינה בעומק!

אילו האמונה כי 'מלא כל הארץ כבודו' הייתה במעמקי נפשנו, היינו מתנהגים כפי שהרבי אומר בתורה ס"ב לענין התפילה: "ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול וכו'". כך גם ההליכה ברחוב; כשהאמונה כי 'מלא כל

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^כ עיי"ש אות ב': וכאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, 'שמלא כל הארץ כבודו', והקדוש-ברוך-הוא עומד בשעת התפילה, ושומע התפילה. ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאד לכוון את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם, בשביל זה אינו מתלהב כל כך...

הארץ כבודו' היא בעומק, אזי אין נסיונות, וזאת, משום שמלא כל הארץ כבודו! מה פירוש המילה 'מלא'? 'מלא' פירושו - שהוא מלא עולם!

וכן הוא לענין אמונה בהצדיק; אמנם אנו מאמינים ברבי - אבל אמונתנו איננה בעומק!

בכדי שהאמונה תהיה בעומק, אומר הרבי בתורה ל"א": "ודע שאין קיום אמונה אלא על ידי בחינות ברית, בבחינות "ובריתי נאמנת לו" - או אז האמונה בעומק, בפנימיות!.

אמונה הוא דבר גדול מאד

לעם ישראל יש אמונה! וכשבאו לידי נסיון של ג' עבירות חמורות, מסרו את נפשם למען שמו יתברך! נו, זה וודאי באופן כללי.

גם בתורה פ' מדבר הרבי מעניין זה, מה שרואים אנשים קלים ופחותים שמסרו נפשם על קידוש השם. [אמש למדנו תורה זו]. הרבי אומר שם: "ועל כן תכף כשרוצין להעבירו על דת ח"ו, להפרידו מבחינת ישראל, נתעורר בו תכף בחינת יוסף שמקושר בישראל; שני הוא"וים, הוא"ו של ישראל, והוא"ו של יוסף; ומזה נתעורר קידוש השם של יוסף, ולכן הוא מוסר נפשו על קידוש השם! - בכל אחד מישראל יש נקודה של מסירות נפש^ל!".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

ל שם אות ג': ודע שאין קיום אמונה אלא על ידי בחינות ברית, בבחינות (תהלים פ"ט): "ובריתי נאמנת לו".

ל"א וז"ל שם: שישראל שהוא בחינת ו', מקשר בו ו' שניה שהוא בחינת יוסף, כי ישראל ויוסף כחדא אזלי כידוע... ועל כן תכף כשרוצין להעבירו על דת ח"ו, להפרידו מבחינת ישראל, נתעורר

כא פֶּרֶשֶׁת כִּי תֵצֵא תִשְׁלַח

אילו הייתה אמונתנו בעומק, כפי שהאמונה צריכה להיות באמת, להאמין כי "מלא כל הארץ כבודו" – אזי היינו מתהלכים עם מחשבה: "הקדוש ברוך הוא נמצא בכל מקום! הלא נורא הוא!

ואכן, אצל הצדיקים, שאמונתם כן הייתה בעומק, שאמונתם תקועה הייתה עמוק עמוק בלבם – הם באמת נהיו צדיקים!

רבי נתן צועק בתפילה ק"ט^ל: "תן לי אמונה!".

היה איזה מתנגד שלעג לרבי נתן: "ראו, מה כל הרעש סביב רבי נתן? – שאין לו אמונה! והא ראייה: שהוא מבקש 'תן לי אמונה', הוא מבקש מהשי"ת 'תן לי אמונה', זה מה שחסר לו, אמונה...".

רבי נתן שמע מהרבי: "אצל העולם אמונה הוא דבר קטן ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאד!", "ביי דער וועלט איז אמונה א דבר קטן, ביי מיר איז אמונה איינס פון די גרויסע זאכן^ל!", ומשום כך גם 'פירותיו' של הרבי היו 'משובחים ביותר'. אכן כן!

הערות ומראי מקומות

בו תכף בחינת יוסף שמקשר בישראל, שהוא בחינת מסירת נפש על קדוש השם ... כי מסירת נפש על קדוש השם, בודאי מרצה כל אחד מישראל אפלו הקל שבקלים כנ"ל, וכמו שכבר ראינו בחוש בדורות שלפנינו שכמה אנשים קלים ופחותים מסרו נפשם ומתו על קדוש השם, אשרי להם.
^ל עי' ליקוטי תפלות – תפלה ק"ט, ובח"ב תפלה נ"א.

^ל שיחות הר"ן אות ל"ג: שוב פעם אחת היה מדבר מאמונה, ענה ואמר: אצל העולם אמונה הוא דבר קטן ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאד. ועקר האמונה היא בלי שום חקמות וחקירות כלל. רק בפשיטות גמור כמו שהנשים וההמון עם הכשרים מאמינים.

אצל הרבי ידעו תמיד שאמונה היא לא דבר של מה בכך; הרבי גילה תורות רבות כל כך; בתורה ס"ב אומר הרב^ל, שהסתרת הידיעה שמלא כל הארץ כבודו, הסתרת הידיעה שהקדוש ברוך הוא עומד על ידי ושומע כל מילה שאני מדבר - זו אפיקורסות!

הסתרת הידיעה, אומר הרבי, זו אפיקורסות שבלב: "והסתרת הידיעה, הן אפיקורסות וקושיות!". הרבי מדבר הרי מידיעה, שהאדם יידע בידיעה ברורה: "אם היה יודע האדם בלב שלם שמלא כל הארץ כבודו, והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפילה, ושומע התפילה, ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאד לכוון את דבריו".

מאידך גיסא, אדם שלא יודע 'ידיעה בלב שלם' - אומר הרבי: "והסתרת הידיעה הן הן אפיקורסות שבלב".

הצדיקים שכן האמינו בלב שלם, שאמונתם הייתה אמונה בעומק - הם באמת נהיו צדיקים! אלא שלאמונה יש מקום להתעצם ולגדול עוד ועוד. ואכן, האדם - ככל שהוא נעלה יותר, גם אמונתו איתנה יותר.

האמונה שהייתה לצדיקים הייתה אמונה בעומק! אנחנו 'אומרים' שאנו מאמינים, אבל אמונתנו איננה בעומק.

תשובתו של רבי אברהם הייתה גם כלפי עניינו של הרבי: אנו 'אומרים' שאנו מאמינים ברבי, אבל אמונתנו איננה בעומק, שכן, לו היינו מאמינים בעומק - היינו נהיים צדיקים! מדוע לא נהיינו צדיקים כמוהם! ...!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ל שם אות ב': ... והידיעה היא מהיצר הטוב שבלב, והסתרת הידיעה היא מהיצר הרע שבלב. והסתרת הידיעה, הן הן אפיקורסות וקושיות, שהיצר הרע מקשה את לבו לפל ברעה...

חבל על דלית ליה דרתא

אחד שהוא למדן, אפילו למדן גדול; אומרת הגמרא^ל: "כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו" – כיצד אם כן ייכנס פנימה?!

מדברי הגמרא משמע, שככל שהאדם למדן גדול יותר, גם יראתו צריכה להיות גדולה יותר.

היראה צריכה להמשך אחרי הלמדן – והלמדן צריך להמשך אחרי היראה! אדם שהוא למדן גדול, ויראתו לא, אומרת הגמרא: דומה הוא כמי שיש לו 'שער', אך 'בית' לדור בו אין לו! להיכן ייכנס?! "חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד".

יראי השם הכשרים שחיו בדורות הקודמים – מאחר והם היו מלאים בתורה הק', הם היו מלאים גם ביראת שמים! היראה נמשכה תמיד אחרי התורה, ומאחר והיו מלאים בתורה, היו מלאים גם ביראה. הם באמת בערו ושאגו א' געוואלד', הם הרעישו עולמות!

הרב מטשעבין סיפר, כמדומני על רבו, שבטרם נכנס למסור שיעור, היה משתטח על הריצפה וצועק לה' בתחנונים: "הצילני שלא אהיה מאלו

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ל שבת דף ל"א ע"א: אמר רבה בר רב הונא, כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עייל. מכריז רבי ינאי, חבל על דלית ליה דרתא, ותרעא לדרתא עביד.

עליהם הכתוב אומר 'מה לך לספר חוקי'!', "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי"ו".

היהודים שחיו בדורות הקודמים היו באמת לומדים יראים ושלמים, ועליהם ראו זאת בחוש: היראת שמים שלהם הייתה גדולה מאד, ולימוד התורה שלהם היה גדול מאד!

שכן, אחד המרבה ללמוד אך את יראתו אינו מגדיל - זהו פגם! הפגם לא נובע מכך שהוא מרבה ללמוד, אלא מכך שיראתו אינה גודלת גם היא.

צריך באמת לצעוק ולבקש מה' שיזכנו ל'יראת השם'!

ר' נחמן ב"ר יצחק לייב

ישנו דיבור מר' נחמן ב"ר יצחק לייב; ר' יצחק לייב היה תלמידו של הרבי, ואת שם בנו ר' נחמן נתן על שם הרבי. ר' נחמן שימש אצלנו כחזן במנחה ערב ראש השנה. פעם ענה ואמר: "דומה אני לשופר, השופר מונח כל ימות השנה בארון הקודש, ורק בראש השנה משמיע את קולו!...".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

ל' עי' מאור ושמע פרשת דברים (ד"ה או יאמר אלה הדברים): והנראה לי, כי הנה מצאנו בספרי קודש, וכן שמעתי מרבתי הקדושים נשמתם עדן, שהעיקר מעיקרי העבודה הוא להרהר בתשובה קודם ישיבתו ללמוד תורה, או קודם עשייתו מעשה המצוות. ואדמו"ר הרב בוצינא קדישא רשכבה"ג מו"ה יעקב יצחק מק"ק לובלין זצוק"ל אמר, שאם האדם אינו עושה תשובה קודם לימוד התורה, עליו נאמר (תהלים נ, טז) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי וגו'.

פרשת כי תצא תשל"ה כה

(הנוכחים: למה התכוון באמירתו?) כוונתו הייתה, שבכל ימות השנה הוא כלום, עני מרוד, מי שומע ממנו? ...!

הוא שימש כחזן בתפילת מנחה של ערב ראש השנה; אפילו ר' יחזקאל העשל גרשינוב^ל זכה במשך כמה שנים לשמוע את תפילותיו לפני העמוד. הכרתי הרבה יהודים שעוד זכרו את תפילותיו של ר' נחמן ב"ר יצחק לייב במנחה ערב ראש השנה.

רבי נחמן טולטשינער שאל את רבי נתן: "למה התכוון הרבי תפילה במסירות נפש?". אמר לו רבי נתן: "הסתכל כיצד ר' נחמן נותן צעקה 'וידבר', ותראה שהוא עומד באויר!".

רבי נחמן הסתכל וראה באמת, הוא אכן עמד באויר!

ישנו פסוק^ל: "מי אלה כעב תעופינה", אומר הזוהר: "מי אלה, הם אותיות 'אלקים' – כעב תעופינה! 'מי אלה'^{לט}!

(ר' משה: הוא קפץ?) לא, הוא לא קפץ, כשהוא נתן צעקה 'וידבר', הוא עמד באויר לגודל יראתו מהשם יתברך! "מי אלה כעב תעופינה"...

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ל מחשובי זקני אנ"ש באומאן.

^ל לה ישעי' ס' ח'.

^{לט} פרשת משפטים דף ק"ה ע"א.

כשהוא התפלל מנחה לפני העמוד, בית הכנסת כולו היה מלא בפחד השם, בית הכנסת כולו היה מלא בפחד השם, הפחד היה נורא! כזאת תפילה הוא התפלל.

עוד בימי רבי נתן שימש ר' נחמן כחזן במנחה ערב ראש השנה. (השואל: מסתמא היה אז אברך צעיר?) כן, שמו נחמן נקרא הרי על שם הרבי, ודאי.

בטרם נפטר לעולמו אמר ליצר הרע: "ואנא בשרא ואנת אש, ואנא עדיפנא מנך!".

כשאנשי החברא קדישא נכנסו לחדרו כדי שיאמר וידוי, נענה ואמר: "לא חיכתי ליום הזה, אלא מידי יום ביומו ערכתי 'וידוי'!".

(אחד הנוכחים: זקני אנ"ש שוחחו אודותיו לאחר פטירתו?) כן! אחרי שר' נחמן נפטר, היה אחד אחר שמילא את מקומו כחזן במנחה ערב ראש השנה. שאל אחד הזקנים: "מדוע לא משמש ר' נחמן כחזן במנחה?" ענו לו: "משום שהוא כבר נפטר!". שאל הנ"ל בתמיה: "ראיתי אותו הרי עומד בבית הכנסת בשעת אמירת הסליחות? ב'זכור ברית' ראיתי אותו בבית הכנסת^מ?!".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^מ עי' חיי מוהר"ן סי' תר"ד, והוא על פי גמ' קידושין דף פ"א ע"א.

^{מא} (עי' חיי מוהר"ן סי' ק"א, חלום שסיפר רביז"ל: ש'איש א'חד ש'היה מ'אנשינו נ'פטר ל'עולמו והוא י'ת ב'אמת, א'ך הוא לא י'דע ע'ד או'תו ה'יום, ו'נ'ד'מה לו ב'ח'ל'ומו ש'פ'ל ה'ע'ולם ע'ומ'דים ס'ביבו ו'נו'ט'לין ר'שות מ'מנו ל'נס'ע ל'ד'רכם כ'נהוג א'חר ר'אש'ה'ש'נה. ו'או'תו ה'איש ה'נ'פ'טר ה'יה ג'ם-כ'ן ע'ומ'ד ש'ם, ו'ש'אל או'תו מ'דוע לא ה'יית' ע'ל ר'אש'ה'ש'נה, ה'שיב לו ה'לא כ'בר נ'פ'ט'רתי ל'ע'ולמי. א'מ'רתי לו ב'ש'ביל כ'ך, ו'אם ה'אדם נ'פ'טר א'ינו ר'שאי ל'בוא ע'ל ר'אש'ה'ש'נה, ו'ש'תק...)

כז פֶרֶשֶׁת כִּי תֵצֵא תִשְׁלַח

אותו יהודי שאמר זאת לא אמר זאת 'סתם ככה', הוא היה אחד מגדולי אנ"ש.

ר' נחמן ב"ר יצחק לייב התגורר בעיר יאס שברומניה, הוא היה אז מחוייב שירות בצבא ניקולאיי. כל אזרחי המדינה חייבים היו לשרת בצבא במשך עשרים וחמש שנים, ולכן רבים בחרו להגר ליאס שברומניה.

(השואל: לאומן ראש השנה הוא יכול היה לנסוע?) זה כבר היה מאוחר יותר, העיקר שהוא נהיה 'אזרח רומני', ויש לו דרכון, ממילא כבר אין לו מה לחשוש.

היו עוד חסידים שהתגוררו ביאס, ר' נתן ב"ר יהודה המכונה 'ר' נתן ר' לייבעלע ראובן'ס' התגורר אף הוא ביאס. (ר' נחמן: ר' נתן ב"ר יהודה מציין באחד ממכתביו את העיר 'טייטרא'). גם הוא התגורר ברומניה.

ר' חיים פולנאהער היה אצלי בלוויית יהודי נוסף שמתגורר במושב זקנים בפרדס חנה, עמו נסע לקיבוץ בירושלים לימי ראש השנה. ציין היהודי זקן בפניי כי הוא נכד של ר' נתן ר' לייבעלע ראובן'ס! "

'מלאכה היא לרומם את האדם'

(השואל: על ר' יצחק לייב אביו של ר' נחמן מספרים כל מיני מעשיות?) על גבי קברו היה בנוי אוהל, נהגו להשתטח על קברו, הוא נפטר שם בטפליק.

(ר' משה: כינוהו 'משיח השקר'?) לא, כל זה היה לפני כן, בטרם התקרב לרבי, אולם אחרי שהתקרב לרבי, הכל השתנה. בטרם התקרב לרבי ערך אותות

ומופתים נוראים, באו אליו מאות חולים, עגלות עם חולים, והוא ריפא את כולם!

הציבור כולו, כל הצדיקים, אף אחד לא אחז ממנו, הם אמרו שמופתיו באים שלא מצד הקדושה, ואף הרבי לא אחז ממנו, אלא שבשונה משאר הצדיקים שהחלישו את דעתו, בא הרבי ואמר: "וכי מלאכה היא להפיל את האדם? ! מלאכה היא לרומם את האדם!" , א מלאכה אראפווארפן א מענטשן? ! א מלאכה איז אויפהייבן א מענטשן! .

ישנו סיפור שלם; ישנם מספר שינויי נוסחאות בסיפור התקרבותו לרבי, אולם מכיון שאיני יודע בבירור איני רוצה לומר.

לבסוף עבר לדור בטפליק; אחרי שנהיה חסיד ברסלב, העתיק את דירתו לטפליק.

כבואו לרבי, הורה לו הרבי שלא יניח 'תפילין רבינו תם' במשך שנה תמימה.

הוא בעצמו היה גדול, לא היה לו שום שייכות לתאוות עולם הזה. אלא מאי? הוא נלכד בענין של שימוש בשמות הקודש, והצדיקים הקפידו ביותר שלא להשתמש בשמות הקודש; צדיקי הדורות ערכו אותות ומופתים רק על ידי ריבוי 'עבודה', אבל להשתמש בשם?! זהו פגם נורא מאד! ר' יצחק לייב נהג להשתמש עם שמות הקודש, זו הייתה דרכו, ועל כך הזדעקו כולם.

בתחילת התקרבותו לרבי כל כך בער להשי"ת, עד שבשומעו תורה מפי הרבי היה נכנס תחת השולחן מרוב פחד! ואכן, לא תמיד אמר הרבי תורה בפניו. (ר' משה: הרבי התבטא פעם על ר' יצחק לייב: "הוא היה שורף את העולם כולו" -) אכן

כט פֿרשת כי תצא תשל"ה

כן. "אם הייתי מספר עמו חצי מהשיחות שסיפרתי עמכם, היה שורף את עצמו, ושורף את העולם כולו!"^{מב}, ווען איך זאל איבער רעדן מיט אים האלב וואס איך רעדט מיט אייך, וואלט ער פארברענט זיך, און פארברענט די וועלט!.

ר' יצחק לייב היה גדול! אלו שני ענינים: הוא באמת היה גדול, אלא שנכנס בו מין 'רוח' שאין רוח חכמים נוחה הימנה. והרבי היה זה שהוציאו ממצודה רעה זו! והוא באמת נהיה גדול, הוא באמת היה גדול!

(ר' נחמן: היה איזה סיפור עם מקוה?) כן. (ר' נחמן: הוא יצר לרבי מקוה בדרך נס!) כן, הרבי טבל במקוה שיצר, ואמר לו: "דו נישט!", אתה לא.

שהוא היה אדם מרומם מאד – בזה אין ספק.

צדיק כלל – צדיק פרט

הרבי מדבר על "בקי ברצוא – בקי בשוב"^{מג}. 'בקי ברצוא' פירושו: אדם שנכנס לעבודות גדולות שרוי בסכנה עצומה, שחלילה לא יפול וייכשל במכשולות נוראיים^{מד}.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{מב} עי' חיי מוהר"ן אות שע"א: שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יִצְחָק לֵיב ז"ל מְטַעֲפֵלִיק שְׁשָׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, שְׂאָם הָיָה מְסַפֵּר עִמּוֹ הַחֲצִי שִׁיחוֹת מִמָּה שְׁסָפֵר עִם רַבִּי נֶתָן וְרַבִּי נִפְתָּלִי, לֹא הָיָה לָּהּ קִיּוּם כָּלֵל, וְגַם כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ לֹא הָיָה לוֹ קִיּוּם.

^{מג} עי' ליקוטי מוהר"ן תר' ו' אות ד'.

^{מד} עי' תר' פ"ב תניינא ד"ה ועוד זאת הבחינה היתה למשה וכו'.

'בקי בשוב' פירושו: אדם שנמצא בשאול תחתיות, צריך שתהיה לו בקיאות לצד השני - עליו להיות בקי כיצד לצאת משם, לדעת שעדיין לא אבדה תקוותו, שהקב"ה אתך עמך ואצלך, הקב"ה חפץ בך^מ! זהו בקי בשוב.

ומהי הבקיאות שב'רצוא'? האדם רץ הרי להשם יתברך! לכו בוער הרי להשם יתברך! הבקיאות שברצוא היא: שהאדם לא יילך שבי אחר מחשבותיו, וידמה בנפשו כאילו הוא כבר 'מושלם'; ברצוא מראים לאדם: "עדיין אינך יודע כלום!"; במצב של רצוא זקוק האדם לצדיק כזה שיראה לו: "מה הנך רוצה? מה אתה? אתה מונח הרי בארציות! מה אתה^מ?!" - זוהי דרך התקרבותו!

כשם ש'בשוב', התקרבותו של האדם היא על ידי שמראים לו: הקב"ה אתך עמך ואצלך, השם יתברך נמצא על ירך! הקב"ה חפץ בך! - כך גם ברצוא, התקרבותו של האדם היא על ידי שמראים לו: "עדיין אינך יודע כלום".

אכן בתורה ס"ח תניינא אומר הרבי: "ובלא זה אינו צדיק כלל!" כך אומר הרבי, זהו לשון מבהיל של הרבי: "וְזֶה הַשְּׁלֵמוֹת מְכַרְחַ שְׂיֵהִיָּה לְהַצְדִּיק, וּבְלֹא זֶה אֵינוֹ צְדִיק כָּלֵל!"

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^מ עי' תו' ס"ח תניינא: וְזֶה הַשְּׁלֵמוֹת מְכַרְחַ שְׂיֵהִיָּה לְהַצְדִּיק, וּבְלֹא זֶה אֵינוֹ צְדִיק כָּלֵל, כִּי צְרִיף לְהַרְאוֹת לְמִי שֶׁהוּא לְמִטָּה מְאֹד בְּדִיוּטָא הַתְּחַתּוּנָה לְגַמְרִי, שְׁעֲדִין הוּא סְמוּךְ לֵה' מְמֹשׁ, כְּבִיכּוֹל, וּלְעוֹרְרוֹ וּלְגַלוֹת לוֹ: ה' עִמָּךְ, וְאֵל תִּירָא וְאֵל תִּפְחַד וְאֵל תִּחַת, כִּי הוּא יִתְבַרֵךְ עִמָּךְ וְאֶצְלֶךְ וְקְרוֹב לְךָ מְמֹשׁ, כִּי "מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ".
^מ שם: וְכֵן לְהַפְּךְ, לְמִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מְאֹד, צְרִיף הַצְדִּיק לְהַרְאוֹת לוֹ שֶׁהוּא רְחוּק לְגַמְרִי מֵהַשֵּׁם יִתְבַרֵךְ, 'מָה חֲמִית מָה יְדַעְתָּ וְכוּ'.

פרשת כי תצא תשל"ה לא

ר' אלחנן ספקטור היה מפרש כך: "ובלא זה אינו צדיק כלל", היינו: בלא זה אינו יכול להיות 'צדיק כלל', צדיק שכולל את כולם! הוא יכול להיות 'צדיק פרט' – צדיק לעצמו, אבל כדי להיות 'צדיק כלל', דהיינו, צדיק כללי – זה אינו יכול להיות! (ר' נתמן: "דאחיד בשמיא וארעא" – כזה סוג צדיק הוא לא!), כן, הוא יכול להיות צדיק לעצמו.

אמנם הוא צדיק, אבל הוא אינו יכול להראות לקטנים במעלה, שהשם יתברך אתם עמם ואצלם. ולגדולים במעלה, שעדיין אינם יודעים כלום.

כך היה ר' אלחנן מפרש את הדברים, זהו פירוש יפה.

בעולם יש לשון מליצה: "ס'איז א צדיק אין פעל'ך" – 'זהו צדיק מצונף בפרוותו'. זוהי מליצה כזאת: 'ס'איז א צדיק אין פעל'ך', צדיק לעצמו, אבל צדיק שיש לו שייכות עם העולם הוא לא!

לדעת בארץ דרכך

ר' יודל^מ שהיה מלפנים תלמידו של ר' פנחס קוריצי'ער, היה מבוגר מהרבי בחמש עשרה, שש עשרה שנים – זה לא דבר של מה בכך. עלינו להבין, כשהוא בא לרבי – במה יכול היה הרבי לקרבו?! הוא היה הרי איש אלוקים, אדם שמימי, מה כבר יכול לקרב אדם כזה לרבי?! התשובה היא, שהתקרבותו הייתה על ידי שהרבי הראה לו: עדיין הנך מונח בארציות^מ!".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^מ רבי יודל מ'דאשוב, אב"ד מעדוועדיווקע, מגדולי תלמידי רביז"ל.

^מ עי' שיחות הר"ן אות רצ"ב, וכוכבי אור – אנשי מוהר"ן, אות כ"ג.

ארציותו של ר' יודל... הלואי והיה לנו את 'הארציות' שלו... אבל לפי גדול ההשתוקקות של ר' יודל להשם יתברך, הראה לו הרבי שעדיין הוא מונח ב'ארציות'...

והוא אכן התקרב לרבי! הוא שהה במחיצתו של הרבי במשך ששה שבועות ברציפות; בתחילת התקרבותו שהה במחיצתו של הרבי ששה שבועות רצופים.

כעבור ששה שבועות, נענה ואמר: "כיצד יכולים להיות רחוקים כל כך מהרבי?! השליך ר' יודל את משרת הרבנות בדאשיב, ועבר לדור במדוודיבקה, ושם התגורר בסמיכות לרבי!.

שרצונו חזק להיות אצלו על ראש השנה

(השואל: ר' יודל נהג לנסוע לאומן לראש השנה אחרי הסתלקותו של הרבי?) כן, ודאי ודאי. (ר' משה: ר' יודל אמר הרי ש'רצונו להראות שהרבי נמצא כאן" – בראש השנה!) כן, היה זה בראש השנה הראשון שלאחר הסתלקותו של הרבי.

ודאי שהוא נסע, כולם נסעו! חוץ מ"ר' אהרן דער רב" נסעו כולם. כל התלמידים ששהו אצל הרבי בראש השנה, ראו את רמזיו של הרבי והבינו שרצונו שיבואו על קברו גם לאחר הסתלקותו^{מט}. ואלו שלא היו אצל הרבי בראש השנה האחרון לא ראו זאת.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{מט} עי' חיי מוהר"ן אות ת"ו: ומקלל דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שְׂדָבֵר אֲז עֲמָנוּ לְמַדְנֵנוּ כַּמָּה דְּבָרִים. לְמַדְנֵנוּ עוֹד הַפַּעַם עֲצָם גְּדֹל הַחֵיּוֹב לְהִיּוֹת אֲצֻלוֹ עַל רֹאש־הַשָּׁנָה. כִּי אֶף־עַל־פִּי שְׂיִדְעֵנוּ זֹאת מִכְּבָר, אֶף־

פרשת כי תצא תשל"ה

לג

(ר' נחמן: רואים הרי אלו דיבורים דיבר הרבי באותה שעה!) אכן כן, הכל בראש השנה האחרון: "אחלי, שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים עליו אלי!", איך וינש מיר אז איך זאל זוכה זיין צו זעהן דאס לעכטיקייט פון דיא וועגין וואס איר פארט אויף זייא צו מיר". כל אלו נאמרו בראש השנה האחרון! ואלו ששהו אצלו הרבי בראש השנה האחרון ראו והבינו.

אצל ר' אברהם ר' נחמן'ס היה ענין הראש השנה כל כך חזק, שהוא לא החסיר ולו ראש השנה אחד! 'עשרים נסיעות' ערך מארץ ישראל לאומן! החל משנת תרנ"ד ועד תרע"ד, עשרים נסיעות ערך בלי שהחסיר ולו ראש השנה אחד, וזאת, על אף היותו עני מרוד וחולה בגופו!

ר' אברהם ר' נחמן'ס אמר פעם לר' אברהם שטרנהארץ: "קלייב זיך אויס קיין ארץ ישראל" – קבע את מושבך בארץ ישראל, שם יהיה לך פרנסה, שכן הנך משמש כחזן וסופר סת"ם; אני הרי עני מרוד, ואם אני נוסע לראש השנה, אתה ודאי תוכל לנסוע לראש השנה מידי שנה! אני הרי עני מרוד ואין לי כדי הוצאות הנסיעה – אתה ודאי תוכל לנסוע!

הערות ומראי מקומות

על-פי-כן מרבוי דבריו הקדושים אז בזה, ומתנועותיו הנוראות אז, הבינו עצם החיוב יותר ויותר, שאי אפשר לבאר זאת בכתב. וגם אז למדנו שרצונו חזק להיות אצלו באומין על ראש-השנה תמיד לאחר הסתלקותו, ושאין דבר גדול מזה. וגם למדנו כמה צריכין לחזק לשבר המניעות מדבר שבקדשה, בפרט המניעות מלהיות על ראש-השנה שצריכים לשברם ביותר ולהיות דיקא על ראש-השנה...

י' עי' חיי מוהר"ן אות רצ"א: ובערב ראש-השנה האחרון באומין דבר מזה ואמר בזו הלשון: "איך וינש מיר אז איך זאל זוכה זיין צו זעהן דאס לעכטיקייט פון דיא וועגין וואס איר פארט אויף זייא צו מיר" אחלי שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים עליו אלי.

ר' מיכל'ע אמר לו שלא יפקיר את הראש השנה; ר' אברהם שטרנהארץ
 כבר חפץ לעלות לארץ ישראל, אולם ר' מיכל'ע עצר בעדו: "לא - ראש
 השנה!". אמר ר' אברהם שטרנהארץ לר' אברהם ר' נחמן'ס: "ר' מיכל'ע
 אומר לי שלא אפקיר את הראש השנה!", אמר לו ר' אברהם ר' נחמן'ס:
 "וכי פקדתי עליך להפקיר את הראש השנה? הנך רואה הרי שאני נוסע לראש
 השנה! בארץ ישראל הרי תהיה לך פרנסה, אתה ודאי תוכל לנוסע לראש
 השנה^{יא}!".

אין ספק שנסיעה בימים ההם כרוכה הייתה בקושי גדול, הן ברוחניות
 והן בגשמיות, והקושי הרוחני אף גדל על הקושי הגשמי.

נו, ר' אברהם ר' נחמן'ס היה אדם קדוש! פעם סיפר לנו, שבאחת
 מנסיעותיו בעת שעלה על סיפון האוניה בנמל יפו: "ראיתי מה ששם הולך,
 פתחתי את הליקוטי מוהר"ן וסיימתי ללומדו בהגיעי לנמל אודסה!".

(השואל: בימים ההם הייתה רכבת שנסעה מירושלים ליפו או שנסעו עם חמורים?) עד ליפו
 נסעו עם חמורים, פעם הנסיעה באוניות... כיום הנסיעות קלות בהרבה.

הערות ומראי מקומות

^{יא} עי' במכתבו הנדפס בס' ביאור הליקוטים תו' קנ"ה: על אודות הנסיעה לארץ ישראל שדברנו
 בהיותי אצלו ... אבל בנידון דידן, ובאלה הימים, שכבר זכינו לשמוע קול הקורא במדבר, פנו דרך
 ה', כל גיא ינשא, וכל הר וגבעה ישפלו וכו', ובמים עזים נתן לנו השם יתברך את הדרך ונתיבה
 בנפלאות שלא היו מעולם, וכל מחיר הנסיעה לבעל הספינה ברצוא ושוב הוא בכ"ה רובל כסף,
 והדרך כבוש ותמידי, עד שיש ביכולתו לנסוע ולבוא ברצוא ושוב גם משם לאומאן לימי ראש
 השנה הקדושים...

פרשת כי תצא תשל"ה לה

(ר' נחמן: באחד ממכתביו כותב ר' יצחק; הוא נסע רכוב על גבי חמור מצפת למירון: במדינתנו הנסיעה לאומן קלה בהרבה מאשר הנסיעה מצפת למירון) כן כן^{יב}.

הוסיף יום אחד מדעתו

(ר' נחמן: ר' אברהם ר' נחמן'ס כותב בספרו 'כוכבי אור' חלק 'ששון ושמחה', שמה שהרבי לא גילה בפירושו ענין הנסיעה לאומן על ראש השנה לאחר הסתלקותו, היה אצל רבי נתן בבחינה של "הוסיף יום אחד מדעתו"^{יג}).

אצל משה רבינו כתוב: "הוסיף יום אחד מדעתו". הרבי אומר^{יד}, שכל הבחירה של הצדיקים היא רק בענין של "הוסיף יום אחד מדעתו".

וכן הוא לעניינו, מהיכן 'הוסיף יום אחד'? ההוספה גם היא מאת הקב"ה!
אמנם הוסיף 'מדעתו', אבל דעתו היא 'דעת המקום'!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{יב} עי' סוף עלים לתרופה מכתב ה': ובפ'ט כ'אשר אנכי רואה בכל עת ציון הקדוש של כבוד התנ"א הקדוש רבי שמעון בן יוחאי ממש עומד לנגד עינינו, וכלתה נפשי לפרח אליו, אך לבוא לשם צריכין לזה הכנה ונסיעה יותר כ'אשר מאתנו לבוא לאומאן. מה אוכל לשער לכם הדרך לשם, הרים ובקעות וגבעות משטחים בצרורות אבנים גדולים וקטנים, הפלל צריכין רק לכסף ולהשתוקק לטוב הזה.

^{יג} שם תפלה א' סוף הג"ה ג': וכמוכן מזה בהמעשה של הבנים שנחלפו, שהתקון של הכן מלך, שהוא מרמז על כל אחד מישראל, כמובא בלקוטי הלכות ברפת השחר הלכה ג', לא היה רק כשנעשה מבין דבר מתוך דבר, כי אף על פי שעקר הבחירה להבין מעצמו הוא רק אצל גדולי גדולים שהם בבחינת משה שהוסיף יום אחד מדעתו (שבת פח) ... ומכל שכן וכל שכן בדבר נורא ונשגב כזה צריכין להשתמש בזה יותר ויותר. וכן מוכן מדברי מוהרנ"ת ז"ל בעל פה. שמעתי בענין זה שמחמת זה הטעם גם הראש השנה הקדוש שאחר הסתלקותו לנסע לאומן לא גלה בפרוש.

^{יד} ליקוטי מוהר"ן תו' ק"צ.

האמת היא, שגם הקב"ה חפץ ביום שהוסיף משה, והא ראייה, שהקב"ה באמת הגיע, יום לפני כן הקב"ה עדיין לא בא. משה הוסיף יום אחד מדעתו, בגלל שדעתו היא דעת המקום.

רבי נתן אכן 'הוסיף יום אחד מדעתו', ומדוע באמת הוסיף זאת רבי נתן? בגלל ש'דעתו' היא 'דעת רבינו'!

מספרים על יהודי שעלה למרן החזון איש לשאול את דעתו בענין אחד ש'דעתו לחזור', כלפי יו"ט שני של גלויות. נענה החזו"א ואמר לו: "אוי אוי, כזו דעת יש לך? ! וכי ניתן לכנות דעת כזו בשם 'דעת'?!"...

